

Nr 6

Bildad den 24 mars 1980

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER:

LARS ROSEN Alrotsvägen 2	ordförande	tel. 410 62
SIGVARD LÖNNKVIST Fågelbrovägen 1	v ordförande	401 45
OLLE OHLSSON Måsvägen 27	kassör	400 33
GUDRUN GRÖNDAHL Alrotsvägen 1	sekreterare	400 80
THOMAS MELIN Västertorp, Strömma	ledamot	407 22
KJELL DISHEDEN	suppleant	433 27
ALICE TANNSJÖ	suppleant	430 44
HANS LINDSTRÖM	revisor	405 52
HANS BJÖRKENFELDT	revisor	401 87
ULLA JONSSON	revisorsuppleant	405 52
TOMMY HEDLUND	valberedningen	405 36
ÅKE LINDGREN	valberedningen	400 40

Gudrun Gröndahl och Lollo Tannsjö har renskrivit
och redigerat tidningen.

Marie och Yvonne Rosén har illustrerat den.

Ordf. har ordet...

Ja, så är det dags igen. Dags för föreningsblad nr 6 att delas ut till medlemmarna. Vi hoppas att du har gått och väntat på bladet, och att du hittar något som du tycker om och som är intressant.

Eftersom vi lägger ned mängder med timmar för att färdigställa den här lilla skriften, och här bör väl nämnas vår sekreterare Gudrum som bär den största bördan, så är det ju angeläget att den fyller den funktion som den är avsedd att göra, att vara informativ och en kontakt mellan medlemmarna.

Du som har synpunkter på bladet, negativa eller positiva, hör av dig. Vi är tacksamma för allt material som kommer in.

Glöm inte bort att titta på vår anslagstavla vid Strömms Handel. Där finns oftast förslag till utflykter och sammankomster som kan intressera dig.

Vi hoppas att under hösten och vintern få träffas i olika sammanhang, och att något tillfälle skall passa även dig.

Vi hörs och ses

Lasse

P L O C K U R   P R O T O K O L L E N . . . . .

Vi har erhållit 3.000:- kr från kommunen att användas till att repararera boden på Hembygdstomten. Plåt på taket är redan ordnat. Elektriskt har Lasse dragit in till självkostnadspris. Nu hoppas vi på flitiga frivilliga händer som hjälper till med resten av arbetet.

Vad det gäller byggnadslov för Hembygdsgården har vi fått besked att det inte möter något hinder om föreningen kan prestera en godtagbar finansplan. Bengt Berg och Olle Ohlsson ska bearbeta det problemet.

Under tiden vi väntar på den frågans lösning har Olle gått in med en ansökan till kommunen om förhandsbesked på att vi får börja arbeta på tomten. Vi vill sätta tak på grunden och planera runt den. Vi vill också ordna en lekplan.

Föreningen har från Kulturnämnden fått motta 1.500:- kr. att användas till film, kopiering o. dyl.

Lasse har återigen gått in till kommunen med en begäran om att vår förening blir remissinstans för Strömna-området. För ett år sedan fick vi avslag. Vi har återigen fått avslag på vår begäran.

Tack!

Strömma Hembygdsförening ber att få framföra ett tack till David och Nils Helsing, Strömma Gård, för en gåva i form av en kopia av karta över området. Enda kartan som skall finnas.

Vidare har David skrivit en minnesvärd historik över nämnda gård.

Vidare har vi fått ett oxok som kanske har använts där då åkrarna brukades.

Hembygden ber också om ett tack till Arne och Ingvar Thunholm för en del verktyg efter deras far Bror Thunholm. Skomakarverktyg, bandkniv, såg och vattenpass. Vi fick också låna 2 gamla kort för kopiering. Ett av Bror Thunholm som ung samt ett av Karl Enberg som stamanställd.

Jag skall på bästa sätt vårda och ansvara för dessa gåvor, tills föreningen får en egen lokal att härbärgera dessa i.

På Hembygdens vägnar

Sigvard Lönnqvist
materialförvaltare

Flera personer har skänkt kontanta bidrag till föreningen. Dcm vill vi också passa på att tacka. Vi sätter inte ut några namn, då vi inte vet om givarna vill vara anonyma eller ej. Vi hoppas att tacket når fram ändå.

Friluftsgudstjänst.

Onsdagen den 29 juli togs hembygdstomten i besittning av kyrkans representanter. Ortens folk hade kallats till friluftsgudstjänst, bl.a. genom föreningsblad nr 5.

Från Värmdö kyrka kom Nils Alberg och Kurt Lindeke med en sångare och fyra personer som försåg menigheten med den lekamliga delen bestående av kaffe med tillbehör och saft till barnen.

Vädret var på ett strålande humör, solen sken, och det blev en fridfull stund med den halvfärdiga husgrunden som kuliss.

Ca 40 personer hade läst om evenemanget, och tagit sig en promenad till hembygdstomten för att höra våra präster förkunna Guds ord. I detta sammanhang kan nämnas kyrkans välvilja att stödja Hembygdsföreningen ekonomiskt, genom årliga bidrag under förutsättning att en samlingslokal blir uppförd.

Sommarfesten

Lördagen den 29 augusti anordnades en sensommarfest på hembygdstomten. Festkommittén stod för arrangemanget, som var välorganiserat och bjöd på många sevärda och hörbara attraktioner, med tonvikt lagd på de kulturella.

Hasse Lindström med sina spinnrockar. Kristina visade makramé, Lolo och Margareta hade sin utställning med växtfärgade alster.

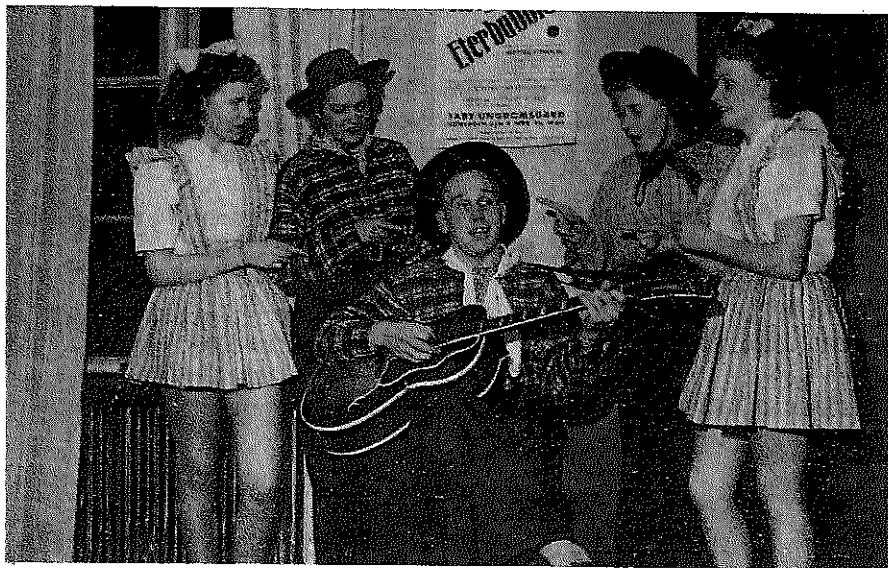
De hörbara attraktionerna var en musikgrupp, "Blås-laget", vilka spelade proffsigt och njutbar brunnsmusik.

Allt detta tillsammans med festkommitténs övriga anordningar, gjorde dagen till en absolut toppendag. Synd bara att så få personer kom för att se och höra eller köpa lotter, kaffe m hembakat bröd etc

Sådana här arrangemang är ju trots allt avsedda att stärka föreningens ekonomi, för att kunna genomföra vår målsättning, att så småningom få ett hus på grunden.

Ett STORT tack till festkommittén och övriga engagerade

STYRELSEN

Och så här lät det söndagen de 4/2 Anno 195- kl 19⁰⁰.
ETERBUEBLOR! Akustiska störningar ur STRÖMMA-AMATÖRERNA!
Från Breviks IF:s teatersektion. På turné till Täby ungdomsgård. Från vänster: Britta Carlén (Lövgren), Lillan Sandström (Eriksson), Olle Ohlsson, Vivian Ohlsson (Pettersson) och Inga-Lill Ohlsson (Eriksson)

EN UTFLYKT PÅ FÅGELBROLANDET.

Lördagen den 5 sept. 1981 hade Värmdö Naturvårdsförening och Värmdö Skeppslags Fornminnesförening ordnat gemensam utflykt till Stavsnäs, Skärgårdsmuseet.

På hemvägen togs vägen till Malma (Saléns). Där hade Olle Ohlsson gjort iordning parkering för ca 25-talet bilar på åkern.

Ca 60 personer samlades utanför stugan Ekbacken. Där förrättades prisutdelning av Cromwall över ett frågeformulär som deltagarna fyllt i vid Muséet, frågor rörande allehanda ting.

Efter detta hälsade Britt-Marie Ohlsson välkommen för en rundvandring. Olle Strohl följde med under hela vandringen och berättade för intresserade namn på växter och svampar.

Vi passerar stora huset och kommer ner i trädgården där en silverpoppel rasat omkull i höstas. En jätte, fint tillhåll för skrak, ugglor och andra fåglar

Sedan besågs en jättesvamp på en trädsvamp, svavel-ticka, cirka 40 x 40 cm bred och lika hög.

Tillbaka till Ekbacken där vi tittade på flera gamla gravhögar bakom huset, samt källaren under huset. Sedan berättade Britt-Marie på ett medryckande sätt olika spökhistorier. Sånt som hänt henne själv och andra på Malma.

Sedan anträdde färden efter gamla Fågelbrovägen förbi Trollhagen där Sigurd Lindstaf hade varskott oss om att se upp, kanske kunde vi få se hök, glada, ormvråk och annan fågel, ett kärt tillhåll för dessa.

Färden fortsätter förbi stora ekar och kommer till Vindbron över strömmen Våmfjärden - Malmaflden.

Framme ur skogen får vi se Fågelbro gamla skolor, där väl de flesta gamla Fågelbro-bor i Strömma har gått. Hälften av bilarna parkerades på åkern, resten ovanför skolan. Sedan samlades alla under ledning av undertecknad vid resterna av ett gammalt torp från 1700-talet, ett dagsverkstorp under Fågelbro som har hetat Vreten efter utforskning på platsen och i arkiven av Hasse Björkenfeldt.

Här placerade alla ut sig och matsäcken togs fram. Där fick jag redogöra ur prosten Qvists bok "Värmdö skeppslag om Fågelbro Gårds historia.

Jag tror aldrig att jag sett en så andäktig och tyst publik sitta i strålande solsken och höra berättelsen. Det var som att sitta i Värmdö Kyrka på högmässan en söndagsförmiddag.

När alla ätit samlades vi åter vid bilarna och passerade trädgården, uthuslängorna, statarstugor och gamla Folkets Hus, där Hans Viksten har sin ateljé på sommaren.

Vi kommer ner i hagen till "Farmors säte", ett gammalt säte som fanns när jag var barn. Det var långt till affären och annat. För det mesta var det barn och gamla som fick gå. En del ända bortifrån Malma Qvarn. Då var det skönt med en bänk här.

Vidare finns en stor vildapel. Den är väl mest observerad av Gudrun Gröndahl som bor på andra sidan viken, främst för den rika blomningen på våren. Vi skall höra med ägaren, Claes Göran Vinge, om vi får röja runt och sätta upp ett säte där.

Väl framme hos undertecknad placerades bilarna ut runt omkring.

Sedan blev det besök i stockstugan och genomgång av samlade prylar.

Sigvard

Premiär!

FÖR FÖRSTA GÅNGEN VISAR SIGVARD LÖNNQVIST SINA SAMLINGAR OFFENTLIGT.

Jag tror det var så här det började.....

På försommaren var vi några från Strömma Hembygdsförening som besökte Fornminnesföreningens museum vid Wärmdö Kyrka. Bland andra var Sigvard med. Ryktet om hans samlingar hade löpt före honom och han fick genast en förfrågan av Fornminnesföreningens ordförande, Siwert Cromwall, om dom fick besöka honom på deras höstutflykt. Sigvard tog det väl lite skämtsamt och svarade lättsinnigt: "Ja, det ska väl inte möta något hinder." Men, men, men.....

Tiden gick och Sigvard började gruva sig för vad han lovat. Inte så att han inte ville - utan: Hur skulle det gå till? Hur många kunde komma? Skulle dom bli besvikna?

Han putsade och fejade. Möblerade om och donade. Snickrade ställning för foton och andra papper. Den 1 september var allt klart för visning.

På tallbacken utanför stockstugan stod en stolt Sigvard och hälsade alla välkomna. Han började med att presentera huset och tala om att foton fanns därinne som visade hur husen ursprungligen sett ut och varifrån de kommit.

Eftersom det kom så många besökare var vi tvungna att slussa in dem i mindre grupper. Jag tror inte att besökarna som fick vänta utanför mådde illa precis. Solen sken och det doftade het tallbacke. Det var nog skönt sitta ner en stund och vila sina trötta ben.

När man kom in från det bländande solskenet verkade det först lite skumt därinne. En del av fönstren är gjorda av blåst glas och släpote kanske inte in dagens så bra. Men efter en stund vände sig ögonen.

I det första rummet fann man mest de verktyg kvinnor använde förr, t.ex. kafferostare, sockerskrin, spinnrockar, kardbänk. Redskap att bråka och skäktå lin med. Kappar, vågar och en lustig samling av olika stolar. Ett mangelträ, blanknött och skönt att hålla i, fanns också med. Med många gamla årtal inristade. Det äldsta 1730.

Nästa rum låg en trappa upp. Där fanns otaliga redskap och ting. Sigvards far var möbelsnickare och anställd på Fågelbro som gårdsnickare. Därifrån kom många av verktygen och hyvlarna. På väggarna hängde allehanda saker som gäddsaxar, parmvågar, ullsaxar, lås, en oxsko m. m.

Besökarna slussades sedan ner i köket för att få se diverse köksredskap. Därifrån in i ett rum där en vävstol drog blickarna till sig. Den hade Sigvard själv snickrat till sin hustru Doris.

Efter detta kom vi in i ytterligare ett rum. Där hade Sigvard snickrat en ställning och monterat foton och en del mycket gamla papper. Runt efter väggarna fanns möbler från olika håll. En ekbuffé, vackert snidad, hade hans far tillverkat

Jag slog mig ner i en soffa för att vila. Jag upptäckte då vilket sorl det var omkring ställningen med foton. Det gick absolut inte att urskilja vad någon enstaka person sa. Det är lustigt med gamla foton. Även om personerna är okända, väcker klädsel och situationer gemensamma minnen till liv.

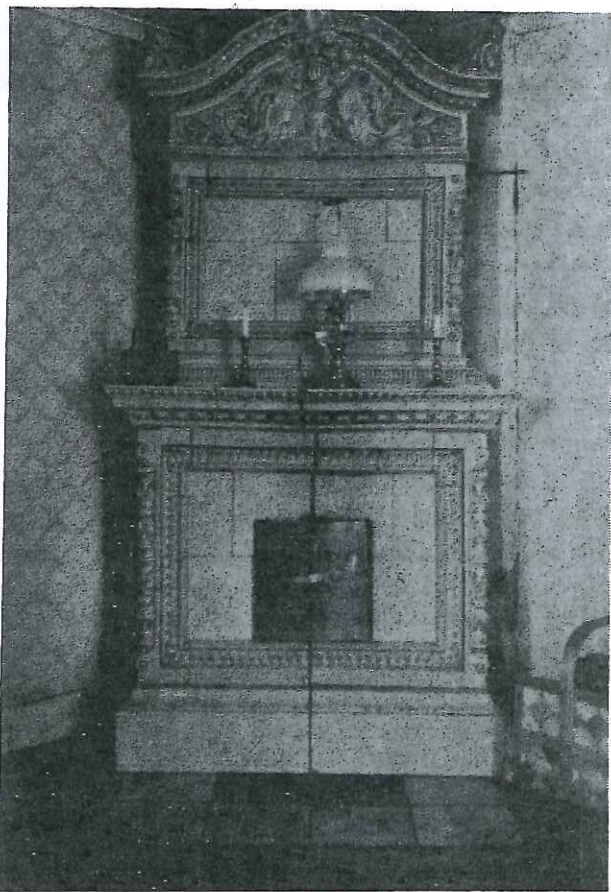
Många frågade Sigvard hur det var möjligt för en enda människa att samla så mycket och han svarade på sitt självklara sätt: "Det var väl inte så svårt. Det var ju bara att sätta igång det. En del har jag köpt, en del har jag fått och en del har jag hittat."

Det som glädde mig mycket var att så många personer som arbetar aktivt inom kulturlivet här i Värmdö, tagit sig tid att komma. Både från Fornminnesföreningen och Skärgårdsföreningen hade både ordförande och flera ledamöter mött upp. Kommunens kultursekreterare Louise

Brodin var också där. Även Boo hembygdsförening, Ingarö och Runmarö var representerade.

Klockan 15³⁰ låste en lycklig och omtumlad man om sina samlingar och noterade: "Alla såg ju faktiskt glada och nöjda ut."

Gudrun

Vacker kakelugn från SÅGTORPET. Tyvärr okänt ursprung. Någon som vet? Berätta då för oss.

ÄN EN GÅNG S A N D S K Ä R . . . . .

Årets utflykt till Sandskär blev helt underbar. Redan hemma vid bryggan mötte vi förväntansfulla grannar på väg ditut.

Vädret var tveksamt. Tunga moln och svala vindar. Men dagen före hade startat på samma vis men bjudit fint väder frampå dagen. Vi hoppades på en repris och den fick vi. Solen och värmen kom så småningom.

När vi kom ut på Nämndöfjärden möttes vi av en överraskning. En regatta med flera 100 segelbåtar hade startat från Saltsjöbaden och skulle till Sandhamn. Med fyllda, färggranna segel drog de fram över Nämndöfjärden samtidigt som vi anlände till Sandskär. Ett fantastiskt skådespel som fortsatte i cirka 2 tim.

Under tiden regattan pågick anlände flera bekanta båtar till skäret. Vi blev väl så småningom ett 40-tal personer. Hungern började göra sig påmind och vi packade upp gemensam lunch. Jag behöver väl knappast tala om att det smakade extra?

Jag var inte med förra året och fick höra Erik Boström berätta om "Sandskärsgumman". Men av det lilla jag hört måste hon ha varit ett sjuusärdeles fruntimmer. Att kunna leva och livnära sig själv och familjen på denna lilla ö och dessutom sätta sig i sån respekt hos ortsbefolkningen att hon fortfarande, 80 år efter sin död, ännu lever kvar i folkmunnen. Och respekten och beundran finns fortfarande. Det hörs på Erik när han berättar:

Gumman levde på skäret från mitten av 1800-talet till sekelskiftet. Hon var gift, men mannen gjorde sig inte bemärkt på samma vis som gumman. Man höll henne för att vara både klok och trollkunnig. Så berättas till ex. att när man såg gumman sätta segel för att segla till stan, då sas det till om matsäck och sattes segel även hos grannen. För lyckades man bara hålla sig tätt efter henne, fick man rätt vind. För så sänt kunde hon ordna. Men lyckades man inte

komma tillräckligt nära henne, då fick man det motigt med vinden både dit och hem.

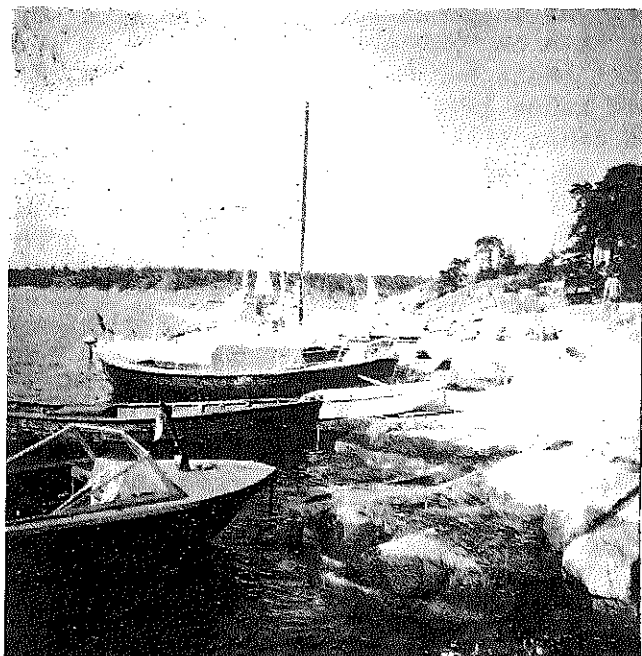
Hon troddes även kunna "sätta sjukan" på folk. Bland andra Eriks farmor, själv lite trollkunnig men inte alls i samma klass som gumman, var helt övertygad om att gumman satt reumatismen på henne.

Efter Eriks levande berättelser gick jag och några med mig omkring på skäret för att se om vi kunde finna minnen från henne och vad dom berättade.

Där i hennes trädgård hittade vi massor med förvildade jordgubbsplantor. Hallon och tistronbuskar stod tomma och avplockade, precis så som dom måste ha gjort så här års, även då hon levde och seglade till Stockholm för att sälja bären. Jag kunde inte låta bli att bryta en kvist från en tistronbuske. Det kanske var från dom hon fick kraften? Hoppas kvisten rotar sig.

Var huset stått tror vi oss fått veta. Vi hittade i varje fall stenar som kunde höra till en gammal husgrund. Och tillsammans med dom en tegelhög - kanske en murstock.

Gudrun

RAPPORT FRÅN HEMBYGDS GRUPPEN

I våras började vi vår spännande upptäcksfärd bland gamla torp omkring Brövik. Vi var väl utrustade med kamera, kartor och Sigvards anteckningar.

Vi började vid Norrängen, som finns på karta redan 1731. Huset finns fortfarande kvar, men är förmodligen tillbyggt. Ovanför Norrängen hittar vi resterna efter ett torp som heter Kojsveden. Det byggdes 1808, men revs 1923. Jordkällaren står fortfarande kvar.

Nästa plats är Klippan och ligger ända framme vid Fagerdalavägen. Detta torp är också från 1731 och påminner om ett riktigt dockhus.

Då vi fortsätter rakt över stora vägen kommer vi till Sågtorpet som är från 1810. Där möter vi trevliga människor som låter oss komma in för att beundra en gammal kakelugn, vilken Gudrun naturligtvis fotograferar.

Vi fortsätter stora vägen mot Hemmesta, och träffar snart på ett litet torp på höger sida av vägen. Det är Andersdal som byggdes 1877. Längre in på samma sida om vägen ligger Petersberg. Det finns tyvärr ingenting kvar av huset, men rester av en gammal smedja finns fortfarande. Där bodde Olle Rospigg som barn. Hans far arbetade i smedjan till sin död 1897.

Från Petersberg far vi gamla Fagerdalavägen ut mot den nya. Då träffar vi på rester från ett gammalt båtsmanstorp som hette Frimodig. Grunden har blivit helt förstörd då nya Fagerdalavägen byggdes, men rester av en gammal jordkällare vittnar om att där legat ett hus.

I berget ovanför finns ett flertal jättegrytor (ej registrerade).

Där på andra sidan stora vägen träffar vi på husgrunder från ännu ett litet torpställe. Det heter Fredriksberg och ligger strax intill Tuna träsk. På framsidan finns fortfarande en liten syrenberså kvar.

Därefter bär det av mot Fagerdala. Vi stannar vid ännu ett litet välskött torp och knackar på. Där träffar vi en trevlig farbror som berättar att han har bott i torpet i många år, och att det heter Norrgärdet, och fanns på karta redan 1731.

Strax ovanför Norrgärdet ligger Österdalen. Det byggdes 1745, men blev ombyggt 1928.

Nästa torp heter Mor. Det fanns 1538, men den nuvarande mangården byggdes 1930. Det finns en beskrivning från 1684, där det står att gården var byggd som en böddgård, samt att uthusen var i dåligt skick. Det fanns däremot en ny badstuga.

Vi går nu in på en liten väg på häger sida om Fagerdalavägen. Där finns ytterligare ett välhållet torp. Det är Kristineberg och uppfördes 1886. Stugan är ditflyttad från Skrävlan.

Vi återvänder till skogen mellan Strömma och Brevik. Där hittar vi en backe bland gamla äppelträd och jordgubbsplantor, rester efter ännu ett torp, Daleke, som byggdes omkring 1731. Nere på ängen bakom Daleke vittnar syrener och vinbärsbuskar om att där legat ännu ett torp. Det återstår bara husgrunder, vi tror dock att torpet hette Lilla Brevik och byggdes 1740.

Vi fortsätter ännu längre in i skogen och hamnar till sist vid Finntorpet. Det fanns redan 1714 och då fanns även en kvarn. Numera används torpet som sommarbostad.

Som alla förstår finns det ännu många utforskade torpställen omkring Strömme-Brevik-Fågelbo. Vet Du något så är vi tacksamma om Du hör av Dig. Vem vet var Backen låg? Det byggdes 1810.

* * * * *

Den 1 september lyckades vi locka ut Lennart Backman och C-H Ankarberg från Länsantikvarieämbetet för att titta närmare på gravhögarna vid Malma. Tyvärr hade Ankarberg väldigt ont om tid, men vi fick ändå veta att gravhögarna troligen är från omkring 800-1000 talet, dvs från järnåldern. De kallas för ättehögar. En av Kjell Tannsjö nyupptäckt ättehög uppe på berget, bakom stora villan på Malma, blev vid det här tillfället anmält för registrering som osäkert fornminne.

Vi har också två gånger besökt den sista avrättningsplatsen på Värmdö. Andra gången tillsammans med Lennart Backman. Vi följde den sista hålvägen från Kojsveden vid Småristräsk upp mot Stickselsberg. Vi kände redan då att vi var på rätt väg. Man tyckte sig se den gamla bödelskärran, som den 14 november 1827 skramlade fram med de två för förgiftning dödsdömda kvinnorna. Det var änkan Anna Greta Jansdotter Lindgren samt hennes piga Lovisa Bergros, som dömdes att halshuggas och brännas på bål.

Då vi närmar oss röjningen vid Stickselsberg, ser vi på vänster hand en gammal torr ek, som

säkert fanns med redan då avrättningen ägde rum. Stickelsbergs avrättningsplats användes efter 1770 och fram till 1827.

Hur många vet att vi har en kolerakyrkogård vid Våmfjärden?

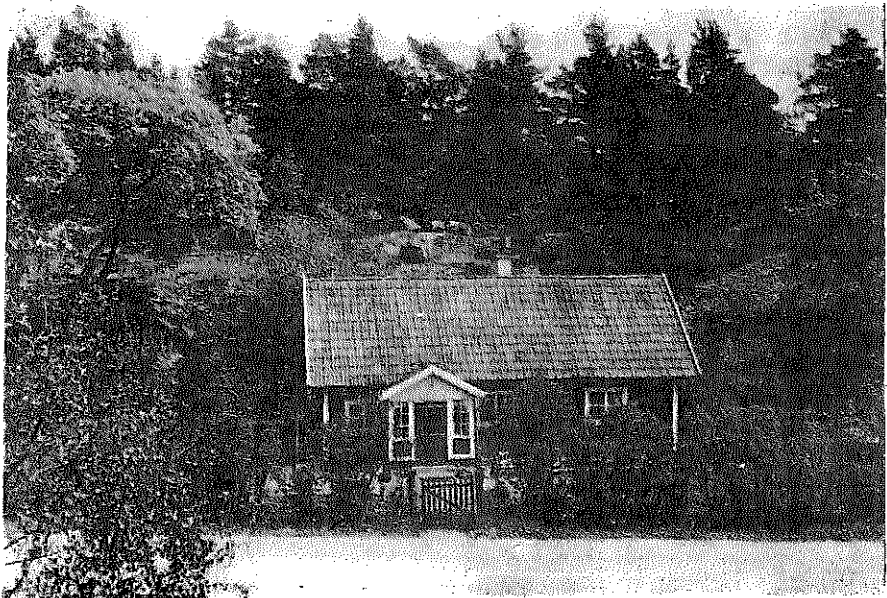
Där fanns så sent som på 1940-talet några gamla träkors kvar. Kolerakyrkogården invigdes den 4 oktober 1853 av prosten Zelfeldt, vilken samma dag jordfäste tegelslagare Malmströms hustru och dotter.

Det kanske finns fler kolerakyrkogårdar omkring Fågelbro.

Vet Ni något så hör av Er till arbetsgruppen.

Britt-Marie

Tel 40033

SÅGTORPET byggt 1810

STUDIE CIRKLAR

HEMBYGDENS HISTORIA varannan onsdag med start den 30.9 kl. 19⁰⁰.
 Plats: Malma Gård
 Ledare: Boris Lamby
 Kostnad: hel kurs = 12 ggr 110:- kr
           enstaka besök 15:- "
 exkl. litteratur
 men inkl. kaffe och bröd.

SEDER OCH BRUK FÖRR OCH NU. Den cirkeln startar vi tillsammans med SKS måndagen den 5.10 kl. 19⁰⁰. och fortsätter sedan varannan måndag.
 Plats: Malma Gård
 Ledare: Alice Tammsjö.
 Kostnad: hel kurs = 12 ggr 110:- kr
           enstaka besök 15:- "
 exkl. litteratur
 men inkl. kaffe med bröd

NAVIGATIONSKURS. Hans af Klercker erbjuder föreningens medlemmar en kurs i navigation.
 För vidare upplysning ring Lasse 410 62.

SPÅNADSJUNTAN träffas lite då och då. Vill Du komma med och lära Dig karda och spinna ull
 Ring i så fall Margareta tel. 404 41.
 Vi har väldigt trevligt på våra träffar.

"DEN BLICKAR ALDRIG FRAMÅT
SOM INTE KAN BLICKA BAKÅT
DEN SÖRJER ILLA FÖR BARNBARN
SOM SAKNAR INTRESSE FÖR FARFAR

DEN VET FÖGA OM RUMMET
SOM INTE HAR KÄNSLA FÖR TIDEN
DEN TÄNKER FÖGA PÅ ANDRA
SOM BLOTT LEVER HÄR OCH NU".

En kortdikt av Alf Henrikson i DN 23/2 1966

S T R Ö M M A   H E M B Y G D S F Ö R E N I N G .

Postgiro nr 98 57 43 - 4. Årsavgift 25:-